

Till
TCO

YTTRANDE

Diarienummer: A2022/01136

Datum
2022-11-18

Vår referens
Viktor Anesäter

Remiss av Skatteverkets promemoria *Lönegaranti* (A2022/01136)

Inledande anmärkningar

Lönegarantisystemet utgör ett mycket viktigt institut för arbetstagare i Sverige och ska i enlighet med EU-domstolens praxis betraktas som just en garanti för en arbetstagares utestående fordringar i anställningsförhållandet. Garantin aktualiseras när arbetsgivaren är på obestånd. Det är mot den bakgrunden mycket viktigt att kraven på den enskilde arbetstagaren, som är den svagare parten i anställningsförhållandet, inte ställs för högt. Det är samtidigt viktigt att staten har möjlighet att genomföra rimliga kontrollåtgärder så att systemet inte missbrukas eller att garantimedel tillfaller arbetstagare som inte har rätt till ersättning. Detta inte minst med beaktande av systemets legitimitet.

Sammanfattning över förslagen i promemorian

I promemorian föreslås sammanfattningsvis att Skatteverket ska ta över ansvaret för utbetalning av lönegarantibelopp från Länsstyrelserna. Skatteverket ska kontrollera att arbetstagaren har rätt till garantibelopp och bedöms att Skatteverket har bättre möjlighet till tillfredsställande kontroll än vad Länsstyrelserna har idag.

Promemorian föreslår vidare att det ska införas en uttrycklig regel som anger att beslutsfattare i lönegarantifrågor, dvs. konkursförvaltare, rekonstruktörer samt Kronofogdemyndigheten har ett eget utredningsansvar. Det konstateras att detta redan gäller enligt den förvaltningsrättsliga lagstiftningen (officialprincipen) men att dennas tillämplighet för konkursförvaltare och rekonstruktörer inte är helt given och att det därför finns behov av uttrycklig reglering.

Skatteverket ska enligt förslagen i promemorian få bättre legala möjligheter än vad som gäller idag att inhämta information och underlag från beslutsfattare, arbetstagare, arbetsgivare samt tredje man. Skatteverket ska också kunna besluta om återkrav i fall när domstol ändrat eller upphävt ett lönegarantibeslut som legat till grund för utbetalning av garantimedel.

Slutligen föreslås en ny processordning i det fall att part vill klaga på ett lönegarantibeslut. Enligt nuvarande regelverk måste en part som är missnöjd väcka talan i domstol, oftast gäller detta en arbetstagare som är hänvisad till väcka talan mot staten. Promemorian föreslår att ett lönegarantibeslut i framtiden ska överklagas och handläggas som ett ärende i allmän domstol.

Unionens synpunkter på förslagen

Unionen anser att utredningen på ett övergripande plan har föreslagit välavvägda ändringar av befintlig lönegarantilagstiftning. Föreslagna ändringar kan antas förhindra missbruk och överutnyttjande av systemet. Unionen har därför inget att erinra mot de förslag som framställs i promemorian undantaget särskilt markerade punkter nedan.

Med hänvisning till vad som anförs i promemorian vill Unionen dock särskilt erinra om att en arbetstagare ofta drabbas påtagligt när arbetsgivaren får ekonomiska problem. Arbetstagaren kan i flertalet fall stå utan inkomst under ett flertal månader innan arbetsgivaren försätts i konkurs. I synnerhet gäller detta arbetstagare som innehar anställning hos arbetsgivare som, i samband med att ekonomiska problem framträder, inte tar ansvar för den uppkomna situationen utan i stället väljer att agera passivt och i vissa fall göra sig okontakbar. Det förekommer vidare att arbetsgivare byter ut ledamöter i bolagsstyrelsen och tillsätter nya ledamöter som är s.k. målvakter vilket avsevärt försvårar för arbetstagaren att försätta arbetsgivaren i konkurs. Dessutom innebär detta också att en sådan process tar lång tid. Det är mot den bakgrunden av utomordentlig vikt att utbetalning av statlig lönegaranti sker skyndsamt efter att ett beslut fattats. Omständigheten att det förekommer att enskilda missbrukar lönegarantisystemet får inte medföra att de kontrollåtgärder som föreslås får den effekten att arbetstagare som har rätt till garantibelopp får vänta oskäligt länge på utbetalning av garantimedel.

4.8.3 Uppgifter från tredje man

Unionen avstyrker förslaget i dess nuvarande utformning.

Förslaget i promemorian innebär bl.a. att Skatteverket ska kunna förelägga arbetsmarknadens parter vid äventyr av vite att lämna uppgifter om en rättshandling som kan ha samband med ett beslut om lönegaranti. Att staten med tvångsmedel avkräver närmare information om arbetsmarknadsparternas inbördes förhållanden, eller förhållandet mellan en arbetstagare dennes fackliga organisation får anses vara ett långtgående förslag som avviker från vad som annars följer av den svenska arbetsmarknadsmodellen. Vad gäller uppgifter om arbetsmarknadens parter inbördes förhållanden har detta hitintills varit förbehållet Medlingsinstitutet (47 § medbestämmandelagen), som ett led i den myndighetens uppdrag att övervaka lönebildningen på svensk arbetsmarknad.

Medlemskapet i en facklig organisation bygger på förtroendet att de uppgifter som anförtros organisationen exempelvis i samband med rådgivning, förhandlingshjälp eller biträde i domstolsprocess behandlas med sekretess och tystnadsplikt, likt förhållandet mellan en klient och dennes advokat. Promemorians förslag i denna del riskerar att allvarligt skada detta förtroende. Det ändamål som åtgärden avser att skydda ställs överhuvudtaget inte i relation till denna princip i promemorian. Detta är därför något som behöver utredas närmare. Om förslaget trots allt genomförs måste sådana uppgifter skyddas genom uttrycklig sekretess i lag. I sammanhanget bör det också understrykas att uppgift om medlemskap i en facklig organisation är en sådan särskilt känslig personuppgift som möjliggör för en facklig organisation att underlåta att lämna information om facklig tillhörighet.

Det bör slutligen anmärkas att det är arbetstagaren som har att visa att rätt till lönegaranti föreligger. Redan av detta förhållande följer att beslutsfattaren, som dessutom föreslås ska ha en egen explicit utredningsskyldighet avseende arbetstagarens krav på garantiersättning, kan avslå lönegaranti om det inte går att fastslå att arbetstagaren har fordringar på arbetsgivaren som berättigar till lönegaranti. I det fall att Skatteverket anser det finns anledning att ifrågasätta riktigheten av ett redan fattat lönegarantibeslut har promemorian föreslagit att Skatteverket ska ha möjlighet att förelägga arbetstagaren att inkomma med uppgifter. Arbetstagaren har som utgångspunkt ett intresse av att inkomma med uppgifter som visar att denne har rätt till lönegaranti samtidigt som Skatteverket enligt förslaget ska ha möjlighet att förelägga arbetstagaren för det fall uppgifter trots detta inte inkommer. Mot den bakgrunden bör ytterligare behov saknas till möjlighet att förelägga arbetstagarens fackliga organisation om kompletterande uppgifter.

4.13 Återkrav av utbetalda garantibelopp

Förslaget innebär att Skatteverket, utan ytterligare domstolsbeslut, ska kunna besluta om återkrav av vad som har betalats ut för mycket i det fall att ett lönegarantibeslut har ändrats eller upphävts av domstol och det beslutet har vunnit laga kraft. Skatteverkets beslut ska gälla omedelbart.

Unionen har inget att erinra mot huvuddelen av förslaget. Det är rimligt att garantimedel som betalats ut felaktigt ska återbetalas i och med att felaktigheten förutsätter att en domstol funnit att det bakomliggande beslutet var felaktigt. Det förefaller också rimligt att förenkla processen för återkrav på det sätt som beskrivs i promemorian.

Det bör dock understrykas att förslagen även kommer att vara tillämpliga på situationer där rätten till lönegaranti i efterhand utsläcks på grund av ett konkursbeslut upphävs av domstol. Så kan exempelvis vara fallet när en tingsrätt har begått ett grovt rättegångsfel i handläggningen av en konkursansökan. En enskild arbetstagare kan i en sådan situation ha erhållit ett beslut om, och inrättat sig efter en utbetalning av, lönegaranti utan att denne har någon som helst vetskap eller del i att konkursbeslutet kommer att upphävas. Det kan därmed i vissa undantagssituationer framstå som obilligt att kräva tillbaka garantimedel som vid tidpunkten betalats ut korrekt men som sedermera blir föremål för återkrav utan att arbetstagaren haft någon del i att ett felaktigt beslut har fattats. Det bör därför övervägas att införa en ventilregel som gör det möjligt för Skatteverket att efterskänka utbetalda garantimedel i fall där särskilda eller synnerliga skäl föreligger.

Martin Linder, Förbundsordförande, Unionen